

Kichuk N.

PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF THE STUDENT: PARAMETERS OF THE CONSTRUCTIVENESS OF THE CONTEXTUAL APPROACH

The article deals with the results of analytical work, which disclose the scientific status of the phenomenon «professional self-development of the future specialist». The basic parameters of constructive contextual approach to professional training of competitiveness specialist were characterized.

Key words: professional self-development, personal-professional self-development, competent educational paradigm, contextual approach.

Стаття надійшла до редколегії 12.05.2017

УДК 372.3.+316.42/.43

Ірина КНЯЖЕВА

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної педагогіки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна
e-mail: irina.knyazheva@gmail.com

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті на основі аналізу наукового фонду з'ясовано сутності і співвідношення понять «соціальний розвиток» і «соціалізація». Доведено, що соціальний розвиток особистості є засобом і результатом, одним із аспектів її соціалізації. Визначено, що соціальний розвиток дітей старшого дошкільного віку як результат соціалізації-індивідуалізації представляє собою складне явище, у ході якого відбувається привласнення дитиною об'єктивно заданих норм людського товариства і постійне відкриття, утвердження себе як соціального суб'єкта. Характеризовано структуру феномена «соціальний розвиток дітей старшого дошкільного віку» як сукупність когнітивного, мотиваційно-емоційного і поведінкового компонентів.

Ключові слова: соціальний розвиток, діти старшого дошкільного віку, соціалізація, індивідуалізація, дошкільний навчальний заклад.

Суспільна потреба в розвитку системи освіти визначається її основною метою – підготовкою підростаючого покоління до активної творчої життєдіяльності у суспільстві. Реалізації цієї мети у сучасних умовах суспільного розвитку відповідає парадигма науково-гуманістичної системи освіти, яка визначається як вища форма демократичної світської освіти і забезпечує усвідомлене засвоєння дітьми знань і цінностей світової культури на основі вільного міжособистісного діалогу культур, оптимального застосування розвивальних освітніх і виховних технологій тощо.

Реалізація основних ідей і цілей науково-гуманістичної системи освіти передбачає необхідність удосконалення змісту і методів роботи освітніх установ, організацію педагогічного процесу відповідно до основних напрямів привласнення дітьми різних аспектів соціальної культури, їхній своєчасний соціальний розвиток.

У Національній доктрині розвитку освіти України на період до 2021 року вказується на

те, що освіта має бути спрямована на розширення можливостей компетентного самовизначення дитини. У дошкільному віці – елементарного за змістом і формами. Згідно з цим вихователі з репродукторів істини мають перетворитися на «соціальних архітекторів» конструктивного, гуманістично спрямованого способу життя дитини, допомогти їй знайти своє відповідне місце у сучасному складному світі, що уможливується завдяки створенню умов для її соціального розвитку.

Різні аспекти проблеми соціального розвитку дітей дошкільного віку вивчалися в дослідженнях А. М. Богущ, С. М. Курінної, О. А. Козлюк, О. Л. Кононко, Г. Д. Кошелевої, А. А. Рояк, Р. Б. Стеркіної, Ю. О. Приходько, І. П. Рогальської-Яблонської та ін. У наукових працях О. М. Леонтєва, С. Л. Рубінштейна, Д. Б. Ельконіна та ін. підкреслюється роль співробітництва дитини з оточуючими людьми у її соціалізації. У цілому ряді досліджень ставиться проблема педагогіч-

ного спілкування та його гуманізації як умови успішного соціального розвитку дітей (Ш. О. Амонашвілі, Я. Л. Коломинський, В. О. Мудрик, В. А. Петровський та ін.). Психолого-педагогічні дослідження Т. В. Антонової, О. Л. Кононко, Т. І. Поніманської та ін. присвячені формуванню соціальної компетентності як одному із складників соціального розвитку дітей дошкільного віку.

Питання про вплив доброзичливості дорослого у спілкуванні з дошкільниками на розвиток їхньої соціальної поведінки, активності вивчався Р. С. Буре, Л. А. Врочинською, Н. М. Захаровою, Т. І. Комісаренко, М. І. Лісною, М. А. Федоровою, С. Г. Якобсон та ін. У дослідженнях С. П. Тищенко, В. Д. Калішенко, О. І. Кошелівської, В. О. Павленчик, Т. О. Репіної, А. Г. Рузької та ін. підкреслюється вплив експресивно-оцінного боку спілкування вихователя з дітьми на їх емоційну сферу і соціальний розвиток. Проте єдиного підходу щодо визначення сутності соціального розвитку дітей дошкільного віку, його структури, показників і критеріїв оцінювання можливостей здійснення в умовах дошкільного навчального закладу досі не існує.

Мета статті: на основі аналізу наукового фонду з'ясування сутності і співвідношення понять «соціальний розвиток», «соціалізація», визначення сутності і структури феномена «соціальний розвиток дітей старшого дошкільного віку».

Соціальний розвиток особистості є засобом і результатом, одним із аспектів її соціалізації, яка розуміється у філософії як процес операційного оволодіння набором програм діяльності і поведінки, характерних для тієї чи іншої культурної традиції, як процес інтеріоризації індивідом знань, цінностей, норм, які її виражають, як процес засвоєння і активного відтворення індивідом соціального досвіду. Функції соціалізації пов'язані з її роллю у відтворенні суб'єкту соціально-історичного процесу, у забезпеченні наступності у розвитку культури і цивілізації, у підтримці безконфліктного існування суспільства як інтегрованої системи через адаптацію індивіда до соціального середовища.

Сучасні дослідження дозволяють уточнити термін «соціалізація» щодо суб'єкт-суб'єктної позиції індивіда в процесі привласнення ним соціально-історичного досвіду. По-перше, соціалізація може бути представлена як процес освоєння і реалізації людиною соціального змісту;

по-друге, вона розглядається як реальний зміст зростання дитини, в якому здійснюється становлення значущої в індивідуальності суб'єкта активної творчої соціальної дій. У першому випадку дитина в більшій мірі виступає об'єктом засвоєння і набуття соціального досвіду; в другому – суб'єктом власної творчої діяльності.

Подібне розуміння соціалізації призводить до диференціювання змісту і механізмів соціального розвитку. Відповідно до концепції Д. І. Фельдштейна [4] щодо сутності соціалізації, процес соціального розвитку представляє собою постійно відтворюваний результат соціалізації-індивідуалізації, який характеризується не лише рівнем освоєння дитиною норм людських зв'язків, відносин, всього світу культури, а й ступенем соціальної «самості» індивіда. На думку В. А. Петровського [6], ефективна адаптація людини до життя в суспільстві та одночасно здатність протистояти йому в тих життєвих колізіях, які є перепонами до саморозвитку, самовизначення, самореалізації передбачають успішну соціалізацію.

Процес соціального розвитку представляє собою складне явище, у ході якого відбувається привласнення дитиною об'єктивно заданих норм людського товариства і постійне відкриття, утвердження себе як соціального суб'єкта. У ракурсі цього визначення процес соціального розвитку як результат соціалізації-індивідуалізації не може розглядатися лише як адаптація індивіда до соціального оточення, бо по-перше, він відбувається в умовах соціального буття, що постійно змінюються, а по-друге – передбачає реалізацію суб'єктної творчої позиції людини [7].

Соціальний розвиток здійснюється в соціокультурному просторі в ході пізнання людиною культурних цінностей, їх привласнення і створення. У ньому пізнання культури, як системи відкритих проблем, її засвоєння, і створення, пов'язані з реалізацією суб'єктної визначеності індивіда і його культуротворчої функції. Соціальний розвиток можливий лише тоді, коли людина не лише повторює побудований на основі культурних цінностей соціальний досвід минулих поколінь, а й доповнює і поглиблює його творчістю нового.

Соціальний розвиток є результатом процесу «вростання» дитини у культуру (Л. С. Виготський [2]). Успішний соціальний розвиток може здійснюватися саме в творчій соціалізації і індивідуалізації, у створенні людиною самої себе

і нової культури в умовах соціального світу, що постійно змінюється. У процесі освоєння культури як сукупності матеріальних і духовних цінностей важливе не лише пізнання і засвоєння готових знань, умінь і навичок, а й становлення універсальних людських здібностей, які забезпечують можливість со-творення культури. Культуротворча функція є одним з важливих механізмів соціального розвитку, важливим критерієм розвинутого дитинства. Культура, оволодіння нею стає змістом дитячої діяльності, набуває функцію матеріалу, на якому дитина освоює цілісну систему загальнолюдських здібностей і відносин. Це означає, що дитина не лише привласнює культуру, а й творить її. Творить не у вигляді нових речей чи ідей, а у вигляді універсальних здібностей. До них належать творча уява, орієнтація на позицію іншої людини, довільність, елементи рефлексії, загальні способи дії з речами, побудова картини світу, універсальні форми мислення і моральне ставлення до людей.

Основними лініями соціального розвитку є: соціалізація як процес привласнення дитиною соціальної культури, її інтеріоризації, що забезпечує соціальну адаптацію індивіда в суспільстві, і індивідуалізація, як процес уособлення, становлення універсальних соціальних здібностей, які характеризують ступінь соціальної зрілості індивіда, реалізації його культуротворчої функції. Саме тому соціальний розвиток – це постійно відтворювана суперечність між соціалізацією й індивідуалізацією. Соціалізація тут виступає як привласнення дитиною норм людського суспільства, а індивідуалізація – як постійне відкриття, ствердження і формування себе як суб'єкта. Соціалізація і індивідуалізація як процеси, що забезпечують повноцінний і своєчасний соціальний розвиток, породжують відповідні можливості само детермінації, самокерування особистості. Розгортання цих ліній від усвідомлення дитиною своїх соціальних можливостей, через становлення особистісних новоутворень, до прояву, закріплення, якісної зміни соціальної позиції в результаті власної творчої активності, є одним з важливих моментів у соціальному розвитку [4].

Ефективність соціального розвитку як результату соціалізації-індивідуалізації обумовлена дією різних факторів. Соціальний розвиток здійснюється двома шляхами: в ході стихійної взаємодії людини з соціальною дійсністю і оточуючим світом і в процесі цілеспрямованого

освоєння людиною соціальної культури. Другий шлях соціального розвитку здійснюється через цілеспрямовану освіту, змістом якої є різноманітні аспекти соціальної культури. В аспекті педагогічного дослідження важливим з них є освіта, мета якої – опанування дитиною культури, її відтворення, привласнення і створення.

Визначення мети соціального розвитку як привласнення дитиною соціальної культури, яке сприяє адекватній адаптації до соціуму і становленню універсальних соціальних здібностей, дозволяє розглянути питання про зміст цього напрямку в освіті.

Зміст соціального розвитку визначається, з одного боку, всією сукупністю соціальних впливів культури, загальнолюдських цінностей, з іншого – ставленням до цього самого індивіда, актуалізацією власного «Я», розкриттям творчих потенціалів особистості. Головним критерієм соціального розвитку виступає тоді не ступінь засвоєння соціальних норм і правил поведінки, адаптованості до довколишнього світу, а ступінь самостійності, ініціативності, творчості особистості.

Вивчення соціального розвитку з точки зору його змістовної сутності (соціалізації-індивідуалізації) дозволяє визначити психологічні механізми становлення цього процесу в онтогенезі. Соціальний досвід, до якого залучається дитина з перших років свого життя, акумулюється в проявляється в соціальній культурі. Засвоєння культурних цінностей, їх перетворення, що сприяє суспільному процесу, є однією з фундаментальних задач освіти.

За С. І. Гессеном, між освітою і культурою є точна відповідність. У ході освіти дитина не лише засвоює культуру, а й творить її. Відповідно до такого підходу, привласнення культури може бути представлене як творчий процес, що не обмежується засвоєнням певних знань і їх інтеріоризацією у внутрішні переконання й цінності. Справжня освіта полягає не у передаванні новому поколінню того готового культурного змісту, який представляє особливість покоління, яке здійснює освіту, а лише в наданні йому того руху, продовжуючи який воно могло би виробити новий зміст культури [3].

Стосовно дошкільної освіти в аспекті соціального розвитку мова може йти про такі розділи культури і відповідні їм напрями організації педагогічного процесу: культура спілкування, яка включена у зміст морального виховання; психосексуальна культура, зміст якої відбитий

у розділі статевого виховання; національна культура, яка реалізується в процесі патріотичного виховання; етнічна культура, що включена у зміст інтернаціонального виховання; правова культура, зміст якої представлений у розділі основ правової свідомості.

Правомірність виділення цих розділів із цілісного педагогічного процесу підтверджується соціальною ідентифікацією дитини в дошкільному віці: видовою (дитина – людина), статевою (дитина – носій статевої сутності), національної (дитина – носій національних особливостей), етнічної (дитина – представник народу), правової (дитина – представник правової держави).

Соціальний розвиток особистості здійснюється в процесі значущих, мотивованих видів діяльності, розвивальне значення яких, полягає в тій системі об'єктивних стосунків, колективних контактів, в яку включається індивід у процесі цієї діяльності і які впливають на мету, мотиви й особистісний зміст цієї діяльності. Тому важливо використовувати комплекс діяльностей, бо кожна з них містить усі необхідні компоненти для засвоєння лише притаманних їй знань, переживань, відношень, прагнень [8]. Беззаперечним у теорії і практиці дошкільної освіти є розуміння того факту, що особливе місце серед діяльностей для дитини старшого дошкільного віку посідає сюжетно-рольова гра. Вона є найбільш доступною, привабливою, емоційно забарвленою самоцінною діяльністю, що забезпечує відчуття свободи, дозволяє реалізувати себе, досягнути стану емоційного комфорту, приєднатися до дитячої спільноти, побудованій на вільному спілкуванні рівних. Основним змістом таких ігор для дитини є розгорнуті соціально спрямовані дії, які вимагають уяви і підкріплюються емоційними переживаннями. Без такого роду ігрових дій, що спрямовані на іншу людину, ця гра фактично відбутися не може.

Гра може слугувати ефективним засобом для виявлення тих об'єктивних соціальних стосунків, у яких живе дитина: вступаючи під час гри в реальні взаємини зі своїми партнерами, вона проявляє свої особисті якості та висвітлює свої емоційні переживання. У той же час, внесення у гру нового емоційного досвіду (переживання радості від спілкування з однолітками чи від перевтілення у ролі і т. ін.) сприяє нейтралізації негативних емоційних проявів у дітей, призводить до зламу негативних соціальних стереотипів, формування у них нових позитив-

них якостей і прагнень [9]. У такій грі людина, яка зростає, проходить шлях від самоідентифікації, самосприйняття через самоствердження до самовизначення, соціально відповідальної поведінки і самореалізації.

Аналіз наукового фонду [1; 4; 5; 6; 8; 9] уможливорює твердження, що за умови пріоритету присвоєння дитиною духовних цінностей і формування морально спрямованих ціннісних орієнтацій показниками повноцінного соціального розвитку можуть виступити:

- когнітивний компонент, пов'язаний з пізнанням дитиною ровесників, близьких дорослих, здатністю зрозуміти їхні особливості, інтереси, потреби, побачити труднощі, що виникають час від часу, помітити зміни настрою, емоційного стану тощо;
- мотиваційно-емоційний, який включає ставлення до іншої людини як вищої цінності: прояв доброти, уваги, турботи, милосердя, допомоги;
- поведінковий компонент, що характеризує комунікативну поведінку дітей у певних життєвих ситуаціях, володіння етично цінними способами спілкування і виявляється у виборі адекватних ситуації способів спілкування, етично цінних взірців поведінки, широкому поведінковому репертуарі.

Соціально розвинена дитина старшого дошкільного віку вміє попросити про допомогу і надати її; поважає бажання інших людей; вміє стримувати себе і заявляти про свої потреби у соціально схвалюваній формі. Вона добре орієнтується в новій обстановці; відчуває своє місце в товаристві інших людей, розуміючи різний характер ставлення до неї оточуючих; керує своєю поведінкою і способами спілкування; здатна обрати адекватну альтернативу поведінці; може включитись у спільну діяльність з ровесниками і дорослими, не заважаючи своєю поведінкою іншим.

Отже, соціальний розвиток дитини дошкільного віку є засобом і результатом, одним із аспектів її соціалізації. Успішний соціальний розвиток може відбуватись у творчій соціалізації і індивідуалізації, створенні людиною самої себе і нової культури в умовах соціального світу, що постійно змінюється. Культура, оволодіння нею стає змістом дитячої діяльності, набуває функції матеріалу, на якому дитина освоює цілісну систему загальнолюдських цінностей і відносин, здійснюється її соціальний розвиток.

Подальшого дослідження потребує розроблення педагогічної технології соціального розвитку дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Антонова Т. В. Актуальные проблемы социального развития в дошкольном возрасте / Т. В. Антонова // Как помочь ребенку войти в современный мир? – М. : Центр «Дошкольное детство» им. А. В. Запорожца, 1995. – С. 10–26.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. – СПб. : Союз, 1997. – 96 с.
3. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен. – М. : «Школа-Пресс». 1995. – 448 с.
4. Коломийченко Л. В. Концепция и программа социального развития детей дошкольного возраста / Л. В. Коломийченко. // Детский сад от А до Я. – 2004. – № 5. – С. 8–26.
5. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч.-метод. посіб. / О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2009. – 201 с.
6. Петровский В. А. Воспитателю о личном общении / В. А. Петровский. – М. : Просвещение, 1992. – 128 с.
7. Попова Л. В. Идентификация как механизм общения и развития личности : метод. рек. / Л. В. Попова, Г. В. Дьяконов / Под ред. В. С. Мухиной. – М. : МГПИ, 1988. – 31 с.
8. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід : Монографія / І. П. Рогальська // Київ : Міленіум, 2008. – 400 с.
9. Розвиток дитини-дошкільника : сучасні підходи та освітні технології : Монографія. / Г. В. Беленька, Н. М. Голота, А. М. Гончаренко та ін. / За ред. І. І. Загорницької. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 272 с.

Княжева И. А.

СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В УСЛОВИЯХ ДОШКОЛЬНОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье на основе анализа научного фонда выяснена сущность и соотношение понятий «социальное развитие» и «социализация». Доказано, что социальное развитие личности является средством и результатом, одним из аспектов ее социализации. Определено, что социальное развитие детей старшего дошкольного возраста как результат социализации-индивидуализации представляет собой сложное явление, в ходе которого происходит присвоение ребенком объективно заданных норм человеческого общества и постоянное открытие, утверждение себя как социального субъекта. Охарактеризована структура феномена «социальное развитие детей старшего дошкольного возраста» как совокупность когнитивного, мотивационно-эмоционального и поведенческого компонентов.

Ключевые слова: социальное развитие, дети старшего дошкольного возраста, социализация, индивидуализация, дошкольное учебное заведение.

Knyazheva I.

SOCIALDEVELOPMENT OF CHILDREN OLDER PRESCHOOL AGE IN THE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

Realization of the basic ideas and goals of scientific and humanistic preschool education provides for the need to improve the content and methods of work of educational institutions, to organize the pedagogical process in accordance with the main directions of the appropriation by children of preschool age of various aspects of social culture, their timely social development, allowing them to find their proper place in today's complex world. However, there is still no single approach to the definition of the essence of the social

References

1. Antonova, T. V. (1995) *Aktual'nye problemy social'nogo razvitiya v doshkol'nom vozraste* [The concept and program of social development of preschool children]. Moscow, Russia : Centr «Doshkol'noe detstvo» im. A. V. Zaporozhca.
2. Vygotskij, L. S. (1997) *Voobrazhenie i tvorchestvo v det'skom vozraste* [Imagination and creativity in childhood]. Sankt Peterburg : Sojuz.
3. Gessen, S. I. (1995) *Osnovy pedagogiki. Vvedenie v prikladnuju filosofiju* [Fundamentals of pedagogy. Introduction to Applied Philosophy]. Moscow, Russia : «Shkola-Press».
4. Kolomijchenko, L. V. (2004) *Koncepcija i programma social'nogo razvitiya detej doshkol'noho vozrasta* [Actual problems of social development in the preschool age]. Cheboksary : Individual'nyj predprinimatel «Eregina Tamara Nikolaevna».
5. Kononko, O. L. (2009) *Vykhovuiemo sotsialno kompetentnoho doshkilnyka ta : navchalno-metodychnyj posibnyk* [We bring up a socially competent preschooler : Teaching aid]. Kyiv : Svitych.
6. Petrovskij, V. A. (1992) *Vospitatelju o lichnostnom obshhenii* [To the teacher about personal communication]. Moscow, Russia : Prosveshhenie.
7. Popova, L. V. (1988) *Identifikacija kak mehanizm obshhenija i razvitiya lichnosti : metodicheskie rekomendacii* [Identification as a mechanism of communication and personal development : guidelines]. Moscow, Russia : MGPI.
8. Rohalska, I. P. (2008) *Sotsializatsija osobystosti u doshkilnomu dytynstvi: sutnist, spetsyfyka, suprovid : Monografija* [Socialization of personality in preschool childhood: essence, specificity, support : Monograph]. Kyiv : Milenium.
9. Bielienska, H. V., Holota, N. M., Honcharenko, A. M. (2009) *Rozvytok dytyny-doshkilnyka : suchasni pidkhody ta osvitni tekhnolohii : Monografija*. [Development of preschool children: modern approaches and educational technologies : Monograph]. Kyiv : Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova.

development of preschool-age children, its structure, indicators and evaluation criteria and the opportunities for implementation in the conditions of a pre-school educational institution.

Social development of personality is a means and result, one of the aspects of its socialization. The social development of children of the older preschool age as a result of socialization-individualization is a complex phenomenon in the course of which the child appropriately assigns the norms of human society and the constant discovery, the assertion of oneself as a social subject.

The structure of the phenomenon of «social development of children of older preschool age» is a combination of cognitive (it associated with the child's knowledge of peers, close adults), motivational and emotional (it includes attitudes toward another person as the highest value) and behavioral (it characterizes the communicative behavior of children in certain life situations, possession morally valuable ways of communication) components.

Successful social development can occur in creative socialization and individualization in conditions, the creation of a person by himself and a new culture in a social world that is constantly changing.

Social development of the personality is carried out in the process of significant, motivated activities, developing the value of which lies in the system of objective relations, collective contacts, in which the child joins.

Key words: social development, children of older preschool age, socialization, individualization, pre-school education institution.

Стаття надійшла до редколегії 17.03.2017

УДК 37.034

Віктор КОРОЛЕНКО

кандидат педагогічних наук

кафедри фізики

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

e-mail: viktorko73@mail.ru

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ФОРМУВАННЯ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

У статті розглянуто проблему морального формування дітей шкільного віку в сучасній педагогічній науці, проаналізовано різні підходи до рішення цієї проблеми з урахуванням сучасних педагогічних умов. Результати проведеного аналізу свідчать, про необхідність морального формування дітей шкільного віку, що складає основу загального морального розвитку зростаючої особистості. На основі аналізу психологічної і педагогічної літератури, розглянуто різні шляхи підвищення ефективності педагогічного впливу на сучасну молодь. Результати проведеного дослідження вказують на необхідність використання в процесі морального виховання сучасних педагогічних досягнень, які сприяють прагненню підростаючої особистості до морального вдосконалення.

Ключові слова: моральне формування, моральні чинники, моральні цінності, моральне виховання.

Проблема морального формування молоді – це нагальна потреба сучасного суспільства, що передбачає виховання творчо мислячої, ініціативно особистості. Для досягнення цього необхідна перебудова системи освіти, це стосується переважно традиційно установлених форм розвитку підростаючого покоління.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням морального формування школярів присвячені дослідження таких українських та зарубіжних науковців, як Л. Болотина, О. Вишневський, Ю. Грицай, В. Максимов, В. Ягупов та інших. Од-

нак існує необхідність детального вивчення даної проблеми.

Мета статті – виокремлення ефективних підходів до рішення проблеми морального виховання школярів в сучасному суспільстві.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства виникла необхідність змін у процесі морального формування учнівської молоді, що детермінує необхідність здійснення пошуку нових напрямів підвищення ефективності педагогічного впливу спрямованого на підвищення морального рівня підростаючого покоління. На думку В. Ягупова, основою морального фор-